

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο του βιβλίου αυτού είναι οι Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις οι οποίες αναλύονται τόσο στο θεωρητικό επίπεδο, όσο και στο επίπεδο των συνθηκών του πραγματικού κόσμου με έμφαση στο σύγχρονο κόσμο της παγκοσμιοποίησης. Η επιλογή του αντικειμένου σχετίζεται ασφαλώς με τα ερευνητικά ενδιαφέροντα των συγγραφέων. Οι περισσότεροι επιστήμονες συχνά θεωρούν ότι το αντικείμενο το οποίο θεραπεύουν είναι το πιο ενδιαφέρον και καίριο για την επιστήμη τους. Οι οικονομολόγοι δεν αποτελούν σίγουρα εξαίρεση στον κανόνα αυτόν.

Θα αποτελούσε επομένως μια απόλυτα προβλέψιμη κοινοτοπία να προσπαθήσουμε να επιχειρηματολογήσουμε υπέρ της σημασίας των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων ως αντικειμένου της Οικονομικής. Θα επιχειρηματολογήσουμε λοιπόν υπέρ των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων όχι πάνω στη βάση της σημασίας τους, αλλά πάνω στη βάση της αιώνιας νεότητας στην οποία είναι καταδικασμένο το αντικείμενο αυτό καθώς:

- Καλείται να δώσει εξηγήσεις και αναλύσεις για έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο όπου τα δεδομένα και το πλαίσιο που διέπει τις οικονομικές συναλλαγές ανάμεσα στα έθνη διαφοροποιούνται και εξελίσσονται με απίστευτη ταχύτητα. Ποιος για παράδειγμα μπορούσε να φανταστεί έστω πριν από λίγα χρόνια ότι η συζήτηση για απελευθέρωση των συναλλαγών και για οικονομική ολοκλήρωση στον ευρωπαϊκό χώρο θα αφορούσε και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης;
- Φαινόμενα που για κάποιο χρονικό διάστημα φεύγουν από την επικαιρότητα και δείχνουν να οδεύουν προς την οικονομική ιστορία, επανεμφανίζονται και δυναμικά απαιτούν νέες προσεγγίσεις και πολιτικές. Κλασικό παράδειγμα αποτελούν οι μετακινήσεις εργατικού δυναμικού που κατ' επανάληψη διέψευσαν όσους βιάστηκαν να προδικάσουν ότι είχαν ολοκληρώσει τον ιστορικό τους κύκλο και αποτελούσαν φαινόμενο του παρελθόντος.

- Η ίδια η θεωρία εξελίσσεται καθώς νέες μέθοδοι και εργαλεία ανάλυσης, συχνά δανεισμένες από τις ποσοτικές μεθόδους, το μάρκετινγκ και τη διοίκηση επιχειρήσεων, χρησιμοποιούνται για την προσέγγιση και εξήγηση των σύγχρονων φαινομένων. Η Θεωρία του Κύκλου Ζωής του Προϊόντος για παράδειγμα, αποτελεί μιν δημιούργημα του Μάρκετινγκ προκειμένου να εξηγηθούν οι μεταπτώσεις στη ζήτηση και τις πωλήσεις ενός προϊόντος, χρησιμοποιείται όμως πλέον ευρέως τόσο στη Θεωρία του Διεθνούς Εμπορίου, όσο και στη Θεωρία των Ξένων Επενδύσεων.
- Οι Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις αποτελούν ένα από τα βασικά πεδία στα οποία έχει μεταφερθεί η παραδοσιακή διαμάχη της φιλελεύθερης με την παρεμβατική οικονομική σκέψη σχετικά το κατά πόσο οι μηχανισμοί της αγοράς ή η κρατική παρέμβαση αποτελούν τον άριστο τρόπο διευθέτησης των οικονομικών προβλημάτων. Η διαμάχη που ξεκίνησε στον 18^ο αιώνα ανάμεσα στους Κλασσικούς που ήθελαν τις εμπορικές σχέσεις των εθνών απόλυτα ελεύθερες και τους Εμποροκράτες που τις ήθελαν υπό κρατικό έλεγχο, συνεχίστηκε με τους Νεοκλασικούς και τους Κεϋνσιανούς αντίστοιχα να παίρνουν τη σκυτάλη στον 20^ο αιώνα για να την παραδώσουν με τη σειρά τους στους υπέρμαχους και τους πολέμιους της παγκοσμιοποίησης.
- Οι επιδόσεις μιας χώρας και η σχετική ισχύς και θέση της στην παγκόσμια γεωπολιτική σκακιέρα αξιολογούνται πλέον όχι μόνον με βάση την πολιτική ή τη στρατιωτική της υπεροπλία, αλλά και με βάση τις επιδόσεις που αυτή επιτυγχάνει στις εξωτερικές της συναλλαγές. Είναι ενδεικτικές οι περιπτώσεις των δυο μεγάλων νηπιμένων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου της Γερμανίας και της Ιαπωνίας που ενώ έχασαν τον πόλεμο, κέρδισαν την ειρήνη με τις εντυπωσιακές εξαγωγικές τους επιδόσεις στη μεταπολεμική περίοδο.

Τα βασικά ζητήματα της Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων όπως το να είναι μια οικονομία περισσότερο ή λιγότερο ανοικτή στο εξωτερικό εμπόριο ή το να έχουν περισσότερο ή λιγότερο σταθερό ή ισχυρό νόμισμα, έχουν τη σημασία τους, αλλά δεν αποτελούν αυτοσκοπό. Το βασικό ζητούμενο από τις Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις μιας οικονομίας είναι το πως και το κατά πόσο αυτές συμβάλλουν στο στρατηγικό στόχο της ανάπτυξης της. Το καίριο κατά τη γνώμη μας ερώτημα λοιπόν είναι ο συγκερασμός των επί μέρους στόχων που τίθενται από τις Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις με το γενικότερο ζητούμενο της οικονομικής ανάπτυξης. Αυτή η βασική υπόθεση εργασίας βρίσκεται πίσω από τη δομή, τα περιεχόμενα, αλλά και την παρουσίαση των επί μέρους θεμάτων που εξετάζονται στο πλαίσιο της ανάλυσης.

Η Ελληνική αλλά και η διεθνής βιβλιογραφία περιλαμβάνουν πολλά και καλά εγχειρίδια Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων. Η απόφαση μας να ασχοληθούμε με το θέμα αυτό δεν βασίστηκε στην επιθυμία να προσθέσουμε ακόμα ένα, με διαφορετικά πιθανά χαρακτηριστικά (πιο σύγχρονο, πιο απλό κλπ.). Ο βασικός λόγος υπήρξε η διαπίστωση ότι η υπάρχουσα βιβλιογραφία μπορεί και πρέπει να εμπλουτιστεί με ένα έργο που να προσεγγίζει το θέμα μ' έναν διαφορετικό τρόπο αναφορικά με τα εξής σημεία:

- Το να παρουσιαστεί η βασική θεωρία των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων μ' έναν τρόπο όπου βασικά εργαλεία της οικονομικής ανάλυσης (μαθηματικά, διαγράμματα κλπ.) χρησιμοποιούνται με φειδώ και με την απλούστερη δυνατή τους μορφή, ώστε να είναι προσβάσιμη και σ' αυτούς που έχουν βασικές μόνο γνώσεις οικονομικών.
- Το να ισορροπήσει το όλο εγχείρημα ανάμεσα στη μορφή και την οργάνωση της ύλης ενός εγχειριδίου για την παρουσίαση των βασικών εννοιών, και τη δομή μιας μονογραφίας για την εφαρμογή των εννοιών αυτών στις συνθήκες του πραγματικού κόσμου.
- Το να περιληφθούν οι μετακινήσεις των παραγωγικών συντε-

λεστών (μετανάστευση εργατικού δυναμικού και ξένες επενδύσεις) στα περιεχόμενα με τρόπο ισότιμο και ανάλογο της σημασίας που έχουν στις σύγχρονες οικονομικές σχέσεις των εθνών και όχι με τον παρενθετικό τρόπο που γίνεται στα περισσότερα βιβλία.

- Το να προσεγγιστεί το θέμα όχι μόνο από τη μακροοικονομική, αλλά και από τη μικρο-οικονομική επιχειρηματική του σκοπιά.
- Το να επιχειρηθεί ο συγκερασμός ως προς τη παρουσίαση της (κριτικά αναλυμένης) «ορθοδοξίας» του φιλελευθερισμού στις διεθνείς συναλλαγές με την «αιρετική» ένσταση της κριτικής θεώρησης της παγκοσμιοποίησης που κερδίζει στις σύγχρονες συνθήκες έδαφος και υποστηρικτές.
- Το να βασιστεί η επιχειρηματολογία σε στερεή θεωρητική βάση και όχι στην υπερβολική χρήση στοιχείων και αριθμών που συχνά κουράζουν, αλλά και αποπροσανατολίζουν.
- Το να διατυπωθούν προτάσεις στρατηγικής και να επιχειρηθούν ορισμένες προβλέψεις για το μέλλον.

Με βάση τους στόχους μας αυτούς οργανώσαμε τα περιεχόμενα σε τέσσερα μέρη. Τη συγγραφή των δυο πρώτων ανέλαβε ο Χρήστος Νίκας, ενώ ο Δημήτρης Χριστοδούλου συνέγραψε το τρίτο και το τέταρτο μέρος:

- Στο πρώτο μέρος που αποτελεί και την Εισαγωγή στη Θεωρία των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, αναλύονται οι θεωρίες του Διεθνούς Εμπορίου και της Εμπορικής Πολιτικής, η Θεωρία των Διεθνών Νομισματικών Σχέσεων και η Θεωρία της Οικονομικής και Νομισματικής Ενοποίησης.
- Στο δεύτερο μέρος γίνεται ανάλυση της Θεωρίας των Διεθνών Μετακινήσεων Εργατικού Δυναμικού και συγκεκριμένα γίνεται θεωρητική προσέγγιση των αιτίων και των οικονομικών τους αποτελεσμάτων και αναλύονται οι μεταπολεμικές μετακι-

νήσεις εργατικού δυναμικού από και προς την Ευρώπη.

- Το τρίτο μέρος περιλαμβάνει την ανάλυση της Διεθνοποίησης του Κεφαλαίου και των Επιχειρήσεων και συγκεκριμένα μια πρώτη προσέγγιση της Χωρικής Επέκτασης του Κεφαλαίου, τα αίτια και τα αποτελέσματα της διεθνοποίησης αυτής και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.
- Το τέταρτο μέρος αναφέρεται στην Παγκοσμιοποίηση, στο ρόλο του Κράτους, στη Μεταβιομηχανική τομή και στο νέο καθεστώς συσσώρευσης του κεφαλαίου και στα προβλήματα ανάπτυξης την εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Τέλος, σε παράρτημα δίνεται ο οδηγός μελέτης που συνέγραψε ο Χρήστος Νίκας για την καλύτερη κατανόηση των εννοιών και θεμάτων που περιλαμβάνονται στο βιβλίο.

Θέλουμε να ελπίζουμε ότι η ερευνητική μας προσπάθεια απέδωσε καρπούς και ότι η θεώρηση και προσέγγιση μας μπορεί να συμβάλει στον εμπλουτισμό της γνώσης για τις Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις.

Δημήτρης Χριστοδούλου

Χρήστος Νίκας